

JADRANKA

VSPORED:

1. **Tri čaše.** — Mara Tavčerjeva.
2. **O spočetju naše književnosti.** — M. Stepančičeva.
3. **Iz njenih dni.** — Vrtovčeva.
4. **O telesni dekliški vzgoji.** - Č. Ivanova.
5. **Za samostanskim obzidjem.** — M. Gregoričeva.
6. **Slive G. župnika.** — Francoski spisal Fischer (Flammarion). - Prevela M. Stepančičeva.
7. **Car Petrova koč v Zaandamu.** - Gracijanova.
8. **Drobtine.**

CENA 80 STOTINK

LETO I. — ŠTEV. 5.

Glasiló zavednega ženstva

VELIKI TRAVEN 1921

JADRANKA IZHAJA V TRSTU 1. VSAKEGA ME-
SECA. - IZDAJA JO SAMOSTOJEN IZ-
OBRAŽEVALNI ŽENSKI KROŽEK. — LETNA NAROČNINA
IZNAŠA 10 L, ZA JUGOSLAVIJO 50 K. — POSAMEZNA ŠTE-
VILKA STANE 80 STOTINK, V JUGOSLAVIJI 5 K. — URED-
NIŠTVO IN UPRAVA JE V TRSTU, VIA SCORCOLA 492, I. —
UREDNIČA JE MARICA STEPANČIČEVA (CREGORIČ.)

V Trstu je „Jadranka“
na prodaj:

Na držav. kolodvoru Sv. Andreja.
V opensko - tramvajski kajžici na
trgu Oberdan.
Ob morskem kanalu V. Vincenzo
Bellini.
Na obrežju, Riva Sauro 20.
Via III. Armata (ex Massimiliana)
Na trgu sv. Lucije, pred starim
Sv. Antonom.
Via Roma (ex delle Poste) 17.
Via Benvenuto Cellini (ex Carlo
Gegha) 1.
Na trgu Oberdan 9.
Via Commerciale 14.
Via Udine 3. (ex Belvedere)
Campo Belvedere 1.
Via Udine 57.
Na Greti 30.
Via Miramare 1.
Via Molin piccolo 14.
Na trgu Garibaldi 7. (ex Barriera)
Na trgu Garibaldi 38.
Via Garibaldi 2.
Largo Santorio Santorio 1.
Na trgu Goldoni 3. (Lesni trg)
Via Settefontane 14.
Via Set'efontane 34.
Sv. Mar. Magdal. zgornja, pred
bolnišnico.
Via Rossetti 33.
Via Stadion 35.
Via Battisti
Via Giulia 2).
Na trgu sv. Franciška 8.
Largo Boschetto 628.
Via Boschetto 170.
Na Vrdeli.
Pri Sv. Ivanu
V Rojanu.
V Barkovljah
V Škednju.
Pri Sv. Mar. Magd. spodnji.
Via S. Marco 26.
Via dell' Industria 16.
Via dell' Istria 51.
Via del Rivo 44.
Via Madonnina.
V zgornji okolici

JADRANKA

LETO I. — ŠTEV. 5.

Glasiło zavednega ženstva

VELIKI TRAVEN 1921

MARA TAVČARJEVA:

TRI ČAŠE.

Tri rože odprle so kelihe zlate
tri vile obdale nam vrh so krasan...
Na zahod je splavala luna srebrna,
na izhodu je zora javila dan!

Najdražje kar imam v svoji oblasti,
nalivam v kelih ti, roža rudeča:
ljubezen prečisto kot gorki kristal,
izlivaj iz čaše jo v srca ljubeča!

Podajam ti, roža v kelih tvoj zlati
vso srečo in blagor, veselje, radost,
da pijejo srca in duše vesele
prelestnost, razkošje, bogato mladost!

Gorje in prevara je v čašah opojnih
a sladek iz kupe bo zlate napoj:
Trpljenje, ko vseli se v duše nesrečne...
tolažbe jim vlivaj, to dar ti je — moj!

M. STEPANČIČEVA: O SPOČETJU NAŠE KNJIŽEVNOSTI.

Slovensko slovstvo se od svojega rojstva do pričujočnosti deli v tri dobe. Prva doba zavzemlje dve stoletji, od XVI. do XVIII. stoletja.

S poglobljenjem v prvo dobo, se seznanimo s književnikom, ki mu gotovo edino moramo biti hvaležni, da obstajamo in gojimo tudi slovstveno-prosvetno narodno življenje. Ta mož, ta človek, ki je tako rano že začrtal smer naše književnosti in istodobno s to tudi naši narodnosti, je bil Primož Trubar. Kdo pa je bil pravzaprav Primož Trubar? Širji in najpriprostejši sloji našega ljudstva vedo o njem le toliko, da je bil Trubar duhovnik, ki se je izneveril svoji veri ter zašel v protestantovski tabor. To naziranje ni brez resnice, vendar kakor moramo vsakemu početu poiskati njegov izvor in razlog, in dospemo nato potom teh do zaključkov, ki se jim prav nič več ne čudimo in ne obsojamo, ravno tako postopamo ob spominu na Trubarja, ako se domislimo njegovega dušnega preobrata.

Za časa Trubarjevega življenja, je ubogo slovensko ljudstvo živelo v največji dušni bedi, stiski in sužnosti. Tlačil pa je slovenskega kmeta, kdor je le mogel, naj je bil do tičnik tujega ali slovenskega plemena, nemški plemenitaš ali slovenski grajščak. Prvi in drugi — z malimi izjemami — so siromašnega delavca in poljedelca smatrali za isto vredno bitje, kakor jim je bil pes, po katerem so lopnili z bičem in gorjačo, kadarkoli se jim je izljubilo. Obup slovenske kmetske

duše je bil torej na višku in je čakal strpljivo le prave prilike, da izbruhne.

Preden je pa slovenski kmet sklenil postaviti se v bran pred svojega lastnega gospoda in tlačitelja, se je v svoji prirojeni potrpežljivosti obrnil do cerkvene gosposke s prekrižanimi prsti, s pripognjenimi koleno in prosečim glasom. Upal je zadobiti od tod ne le tolažbe, ampak tudi zaslombe, v svesti si, da so cerkev in njeni predstavitelji poklicani pač v to, da ščitijo ponižane in teptane. Ali godilo se je v XVI. stoletju ponekod s cerkvijo enako ali vsaj podobno, kakor se dogaja z njo dandanes v neki dobroznani nam državi. Kakor v tej dandanes, tako je bila cerkev tudi takrat zvesta pritrjevalka vseh odlokov posvetnih oblastnij in je, ako že ne očitno pokimavala, se vsaj pretvarjala, da ničesar ne opazi, čeravno se tedaj niso dogajali slučajji, da bi — iz samih renegatskih izvržkov skvasena sodrga — udrla s pestjo in polenom na prižnico in udrihala po slovenskem pridigarju... Sicer, tedaj slovenskih pridigarjev še ni bilo, ampak samo hlapčevsko zatirano slovensko ljudstvo. Ne videč težkoželjnega izhoda in nikake rešitve, so naši pradedje v tisti dobi postali otrpnjeni in docela malomarni za vse, kar se je še dogajalo krog njih in z njimi; le tuintam so skrivaj zaškripali z zobmi, le včasih so se pritajeno gubančila znojna čela, le semintja je preko ustien izbegla zarotna beseda na rovaš sebičnih knezov in objestnih gospodarjev, drugače pa so tihoma in pritajno trpeli in molče

sklepali temne načrte; njihovo narodno telo je bilo docela povezano in potisnjeno za plot suženjstva in le malo je manjkalo, da oslabi slehern duševni živec, dasiravno niso pravzaprav niti smisla imeli v srednjem veku o pravem prosvetnem življenju. Za njih duševni nadaljnji razvoj in položaj, je nastopila kriza. Iz te krize se je razblinila notranja zmeda, a iz nje se je razvil upor slovenskega ljudstva.

Ta upor je bil spojina kulturne obrambe, ki je nameravala ščititi njihovo svobodo vsepovsod: v cerkvi, doma in v poslovalnicah. Zahtevali so torej politično in narodno svobodo samo z razliko, da še niso znali za njihovi imeni. V svoji dušni otrplosti je ljudstvo zabredlo tako daleč, da ni več poznalo niti najpriprostejših verskih resnic in ni bilo zmožno samo razsojevati, kaj bi bilo značajno in vestno, kaj krivično, napačno in neumestno. Njega prvi upor brez pravega načrta, se je ponesrečil in pritisk od strani zmagovalcev, je postal neznosnejši, okrutnejši.

V tistem času se je začel širiti preko slovenske zemlje duh Martina Lutra; preko Nemčije se je vtihotapil do zelene Štajerske vse do šelesteče Ljubljance protestantizem. In grčava, ne dolgo preudarjajoča volja in um slovenskega ljudstva, sta se ga navžila, napoljila, oklenila z vso silo, kakor bi se oklenili mi tu doli... v svrhu oddahnjenja... ako bi od koderkoli že pomignil nam drhtljaj rešitve ali rešilnega stroja... naj bi pa v svojem patentu imel vtisnjeno geslo: brat ali gad...

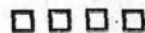
Tako je takrat slovenski oratar sklenil, da stopi pohlevno in udano, zvesto in neomajno le ob stran onega, na katerega praporu bo prhotal napis: pravica, enakopravnost, svoboda. In med nje je stopil Primož Trubar! — Primož Trubar se je rodil l. 1507 v Rašici, blizu Velikih Lašč na Dolenjskem. Bil je kmetskih starišev sin, a ker je že kot mal deček kazal dokaj bistrumnosti in prebrisa-

nosti, ga je oče — ki je bil tudi cerkveni ključar in kot tak dobro znan na bližnjem Turjaškem gradu, odkoder je najbrže zadobil merodajne nasvete — poslal izšolat najprvo v Ljubljano, potem na Reko in pozneje še v Solnograd in Dunaj. Da je oče še mladega fantiča poslal na Reko ni tako čudno, če pomislimo, da med njegovimi rojaki, med Velikolaščani in Rečani, je bil takrat kaj živahen promet s kupčevanjem morske soli in je tako stari Trubar lahkim srcem zaupal kakemu pametnemu trgovcu svojega Primoža v odgojo in šolo.

Ker je čestokrat odvisen ves potek in razvoj našega življenja od oseb, s katerimi občujemo in od krajev, v katerih prebivamo, naj omenim, da je Trubarjev življenski pokrovitelj in dobrotnik bil Tržačan Bonomo. Le-ta je spoznal Trubarja na Dunaju, kot dijak-prosjaka. Takrat je bilo namreč v navadi, da so si siromašni dijaki s popevanjem prosjačili hrano od vrat do vrat. Trubar je imel izredno krasen glas, ki se je poslušalcu, gospodu Bonomu tako omilil, da ga ni mogel več pozabiti. Prav to naključje je naneslo, da Bonomo ni miroval, dokler ni ustregel svojemu tihemu stremljenju s tem, da je Trubarja vzel s seboj v Trst ter ga tam vpisal kot diskantista v svoj pevski zbor pri sv. Justu. (To je bilo pred štirimi stoletji). Par let kasneje, l. 1530., je Primož Trubar kaplanoval pri sv. Maksimiljanu v Celju. Pozneje je bil nameščen v Loki pri Ratečah in v Laškem trgu.

Protestantsko navdahnjen je postal Primož Trubar že kot kaplan in najbrže v Celju, kamor so zahajali lutrski pridigarji. Z njimi in njihovimi prijateljskimi sloji, se je namreč Primož Trubar čestokrat shajal in torej brezdvomno pod njihovim vplivom stopil v protestantski tabor. Iz te prijateljske družine si je baje kot poznejši verski reformator izbral tudi svojo ženo, ki je bila Celjanka.

Nadaljevanje.

VRTOVČEVA; A

IZ NJENIH DNI.

(Konec.)

20. junija. Moja prijatelja me največkrat vozita gledat Michelangelova dela, orjaškega Davida in tisočletno cerkev sv. Lovrenca, ker vesta, da me to veseli. Fasado te cerkve je osnoval Michelangelo ter pustil delo nedovršeno. Vselej ko prehodimo staro zakristijo, pogledamo Donatellijeva bronasta vrata, za

vratmi mali, globoki vodnjak s podzemeljskim izvirkom, nato kapelo Medicejsko, ki je takrat stala zgraditelje triindvajset milijonov lir, kamnite ležeče postave, ki predstavljajo štiri dnevne čase. V cerkev sv. Lovrenca so se namenili Medicejci prenesti Kristusov grob.

23. junija. Na hribčku v Cerlosi je samostan menihov — skoro graščinska zidava — ki ima nekaj lepih fresk. Ne morem zabiti celic s pritlikavimi okenci, ki gledajo v zeleno dolino. Kako so blaženo živeli tu menihi, ki so se popolnoma odtegnili od sveta in se radovoljno odpovedali vsaki udobnosti. Revna postelj, pokleknik, umetniška slika, mizica in stol; vse siromašno. Bog in delo — umenost! Oh, kako jih neizmerno občudujem.

24. junija. Anton piše . . . , stoinstokrat sem že objokal nesrečno uro najine združitve! Kaj, da nisem videl tvojega značaja! Zdaj spoznavam, da se v zakonu človeška duša ne da obličiti. Nikoli ne moreva biti več srečna skupaj. Ko ozdravim, se sodnijsko ločiva, gotovo boš tega vesela . . .

25. junija. Albert mi prigovarja, naj se, ko se ločim, z njim poročim civilno ter naj pripeljem Nado k njemu. Kot katoličanka sem njegov predlog odločno odbila. On pač upa, da zadobim pri njem ono srečo, ki sem jo pogrešala pri njegovem bratu. —

26. junija. Albert je slikal in Napoli mi je pripovedoval o svoji ljubimki v Rimu. Opisuje jo kot lik nebeško lepe zunanosti. Pokazal mi je njena ročna dela, krasno vezane rutice, od nje poslikano pahljačo, s katero se pihlja neprestano.

»Ali niste pogosto pri njej?«

»Poredko, ker vedno plaka, ko odhajam; blede je in boleha.«

»V kakšnem razmerju živite z njo?«

»V zelo intimnem! Njeni domači me smatrajo za svojega. Estella je sirota — biva pri teti — mi vselej pravi pri odhodu, naj se vrnem, naj zopet pridem. Da le ne umrje Estella.«

»Ali vedo, da je ne mislite poročiti?«

»Seveda vedo.«

Okregala sem ga in mu prorokovala nesrečo že na tem svetu, ako se bo igral s človeškim srcem. Pa mi je odvrnil:

Nikoli mi ni prišlo na um, da bi hodil k Estelli z namenom poroke, kljub temu, da jo ljubim, zelo ljubim. Ko sem pri njej, takrat sem najsrečnejši človek in ne morem se od nje ločiti. Ali ko nje ni, ko je ne vidim, je vse proč, daleč od mene . . .

Ali je mogoče, da leži v teh lepih, globokih očeh tako malo usmiljenja?

27. junija. Odpotujeva prve dni julija. Oh, kako si želim videti Nado. Vso ljubezen ji

hočem nadomestiti, ki je bila oškodovana za časa moje odsotnosti. Najlepše igrače ji ponese s seboj.

28. zvečer. Nesreča je šla tudi mimo mene. Moj tast me je brzojavno obvestil, da je Anton smrtno bolan in naj se takoj vrnem. Odhajam, da obiščem bolnega moža, da vidim Nado.

Tu je Marija Skočirjeva prekinila. Ne vem, zakaj je knjigo prinesla s seboj iz Firenze. 28. junija je Anton umrl in Marija mu ni utegnila dati poslednjega pozdrava. Še istega večera je pritekla vsa spehana k meni in mi s tresočimi rokami ponudila škatlo, rekoč:

»Nade mi ne dajo, skrili so jo. Rotim Te, izroči to igračo mojemu otroku. Brezsrčneži!«

»Starši?«

»Oni!«

»Trudila sem se, da bi starše pregovorila, ali bili so neizprosni, kakor bi morda ne bili, ako bi jim odkrila, da Nadin očim bo Albert!«

»Pa zakaj jim ne razodeneš?«

»Oh, kako? Raje jo ustrelim, nego da jo boš imela Ti, ki si mi sina umorila — so mi rekli.«

Marija je močno shujšala in nekega dne me je prosila, naj ji pomagam, da uredi svojo prtljago, ker da odpotuje v Firenze. Ključje in knjigo svoje izpovedi je izročila meni in je odšla. Od takrat sem ji večkrat poročala podrobnosti o Nadici, kar je Marija silno želela. Da bi sodišče kdaj prisodilo otroka materi, nisem upala, ker so starši navajali pretehtne razloge. Po enem letu mi piše Marija:

»Izjavila sem sodniku, da se z Albertom poročim in da želi moj zaročenec, kot otrokov stric, vzeti Nado k sebi; sodnija me zagotavlja uspeha.«

In res! Obravnava se je izvršila v Trstu in starši so dobili nalog, da izročijo otroka. Ko je Marija vzela dete, so starši glasno plakali. Tudi Nada je jokala. Tolažila jih je le misel, da oddajo otroka pod varstvo drugega sinu.

Albert in Marija sta sedla na voz pred hišo, in ko sem posadila malo k njima, se je že razvedrila, ker se je silno veselila vožnje. Potem je Marija dala Nadi robec v roko, da nam ga je vihtela v pozdrav in poslednje svidenje. Zrli smo za njimi . . . Ali bo ž njim srečna? Ali osreči njega? —

Č. IVANOVA:

O TELESNI DEKLIŠKI VZGOJI.

Naše matere povečini premalo skrbe za svoje otroke. Mislijo, če so otroka oblekle in mu dale jesti, da so s tem že vse storile, da so izpolnile svojo materino dolžnost. Dalje se ne zmenijo, ne brigajo se, ne kam gre otrok, ne s kom gre. Prepustijo ga po več ur zaporedoma popolnoma samega sebi.

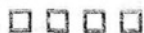
Posebno zanemarjena je pri nas telesna vzgoja deklic v času spolnega razvoja, to je v dobi od 12. = 15. leta, ko se začne razvijati iz otroka v mlado ženo. Telo deklice se začneja v teh letih spolnjevati v marsikterem oziru; raste v dolgost in postaja polnejše. In, kakó bi rekla, na njej se izvrši važen preobrat... A mati je prav nič ne pouči o tem. Naše matere se sramujejo govoriti o tem s svojimi hčerkami. To naravno prikazen pri vsaki ženski skrivajo matere pred hčerkami, kakor bi bilo to nekaj sramotnega. Je-li ženska kriva, da jo je narava »obdarila« s to nadlogo? Tako si je izvolila narava, a me se ne moremo ubraniti te neljube prikazni. Zato moramo skrbeti, da si vsaj olajšamo trpljenje, ki je povzročila ta neprijetna nadležnost. Ker večina naših mater o tem ne pove svojim hčerkam, ali vsled sramu ali ker ne vedo, kako bi o tem začele, hočem jaz na kratko podati nekoliko pouka:

Ako je ono »potrebno zlo« redno, traja 2 = 4 dni in se ponavlja vsakih 26 = 28 dni. Kri zdrave ženske je živordeča in tekoča; bolehave pa nasprotno. Zdrava ženska, ki je pravilno, normalno razvita in ki se v teh dnevih pazi, nima nobenih bolečin. Takih žensk je pa žalibog malo; temu so krive v prvi vr-

sti naše matere, ki nas niso o tem poučile v pravem času.

V takih dneh bi se morala ženska jako paziti. Ženska naj ne dela pretežkih del, naj se ne razburja po nepotrebnem, naj se ne jezi, zlasti pa naj pazi, da se ne premoči. Noge mora imeti suhe in gorke. Ne sme jesti prekislih jedi, ne piti alkoholnih pijač; imeti mora kolikor mogoče dobro hrano. Varuje naj se prehitre in predolge hoje, predolgotrajne in nagle vožnje; plesati ne sme, ker to ji zelo škoduje, če ne takoj, pa pozneje. Umivanje nog je v teh dneh škodljivo. Pregretje in prehlajenje v tem času ima dostikrat hude posledice. Kolikokrat nas boli hrbet, križ, kolikokrat nas mučijo razne bolečine, a me ne vemo, odkod vse to izvira. Največkrat so vse te bolečine posledica nepravilnega zadržanja in postopanja...

Ženska, ki »takrat« trpi, naj vzame kamiličen čaj; ako to ne pomaga, naj gre za par ur v posteljo in naj si stavi na trebuh gorke obkladke. Ona, ki je podvržena zaprtju, naj povživa dosti sadja in zelenjave. Ako ji to ne pomaga, mora vzeti vsakotoliko kako čistilno zdravilo. Dolgo zadrževanje vode škoduje ženski kakor moškemu; pri ženski pa zlasti zato, ker pritiska mehur na maternico. — Ženska, ki ima delj časa neredno ali z bolečinami spojeno »mesečnino«, naj gre k zdravniku ali zdravnici. Nikar naj se tega ne sramuje, ker taka sramota je le nji sami v škodo. Zatorej, dekleta, pazite na svoje zdravje, dokler je čas; saj je zdravje naš največji zaklad!

M. Gregoričeva:

ZA SAMOSTANSKIM OBZIDJEM.

(Nadaljevanje.)

— Da! Sicer gojim o poklicu poseben nazor: poklic poraja domišljija. Po mojem mnenju naj bi bil samostan pravo zavetišče vsem onim, ki jim ne more nuditi svet ničesar več in ki niti ničesar več ne zahtevajo od sveta; taki, ki so sé svetom že obračunali, a čutijo v sebi še trohico veselja do opravila ter se zadovolé delovati pod dobrohotnim nadzorstvom na torišču lastnih izkušenj za blagor onih tam zunaj, ki ne umejo ne sebe, ne drugih ter so napoti prvemu, ki jim stopi pred obraz...

— Vi mislite, gospodična, da bi svet — po Vašem načinu izčiščen — imel manjše število nesrečnežev in manj samomorov? Oh,

čujte! Ali bi vsi taki ljudje ne bili v samostanu nesrečni ter si zopet pozeleli med hrup?

— Varate se! Pri nas pravijo o neki živali, da ne gre dvakrat na led. Isto menim tudi od onih samotarcev. Najpikantnejša vaba bi jih več ne zmikala tjakaj, od kamor so odšli s porogljivim pljunkom. Pokojno bi živeli in delali, ko stroji v tovarni. Sicer, kar se tiče izraza poklic, rabiva ga lahko oba: Vi in jaz, vendar z razločkom, da si Vi — čestiti — razlagate ta pójem z navdahnjenjem boga, jaz le z navdahnjenjem ljudi!

— Ne umem vas docela, gospodična!

— Mislim, da je res mnogo takih, ki so se zaprli v samostan radi velike pobožnosti,

mislim pa tudi, da se je nekim pobožnost vsesala v kri in meso in tudi v srce, če hočete, le iz navade in udobnosti. Večina njih je prebila svojo mladost le okoli cerkve in pokopališč, okoli duhovnikov in altarjev ali morda celo po samostanskih zavodih. Zato ni čudno, da se končno le težavno ločijo od onega brezskrbnega življenja, ter si z vsakim dnem bolj želé, da bi se isto nadaljevalo. Zato mislim, da marsikateri izmed njih so le mehkužci in slabiči, ki so se zbali bojevitega in skrbipolnega životarenja med svetom! —

— Ali, če bi bilo po Vašem, če bi ne bilo poklica, navdahnjenja božje milosti, tedaj bi nas vendar kedaj prešinila želja oditi med svet vsaj iz radovednosti.

— Nikakor! Vzgojeni ste že izza mladih nog v strogi nezaupnosti, da vidite povsod pekel in vice, kar spada med posvetnost. Ta bajna samota Vam je prirasla k srcu ter se Vas tako oklenila, da se z lahkočo izogibate morebitni izkušnji. Vendar! Ljudje ste, iz mesa in krvi! In želje, ki se morajajo navzlic človeški volji, zamorejo biti včasih neodoljive. Mogoče bi se umeli premagovati, toda... pa brez zamere! Kaj bi neki Vi počeli zunaj med svetom? Svet noče imeti ljudi zaman; zahteva od njih posebnih žrtev. Mislim, da bi bili preokorni za otrov in nezgode med hrupom. Poginili bi — — razočaranje bi Vas strlo namah in igraje, saj šiba in gloda še nas posvetnjake, da nam je včasih prav težko ogniti se obupu....

— Hm! Govorite, ko da ste res že izkusili kaj grenkega, gospica!

— Jaz? Eh! Ali o tem pozneje. Povejte mi rajše, je-li današnji edini mrtvec, ki ste ga tako zavrgli ter pokopali izven posvečene zemlje?

— Kolikor mi je znano iz samostanskega letopisa, je leglo tja v teku dvajsetih let kakih osem. Tudi lani so zagreblj enega.

— So tudi pri njem našli podobo z žensko frizuro?

— Tega ne, ampak dnevnik, iz katerega smo izčrpali marsikaj. Sicer le mestoma in še to smo si morali pomagati z latinščino.

— Čemu z latinščino?

— Ker je bil dnevnik pisan v italijanščini!

— Je-li bil Italijan?

— Vsekakor! Rodil se je baje ob Ligurskem morju. Vi, gospica, znate italijanski, ne?

— Kako, da to slutite?

— Ali ni bila italijanska govornica, s katero ste odvrčali mojega Sokrata? Vi bi pač lahko čitali oni dnevnik?

— Seveda! Le žal, da ste ga pokopali z mrličem vred!

— Nikar! Prior ga je prepustil ravno meni, da ga sežgem. Jaz pa sem ga shranil.

— Res? Oj, tedaj posodite mi ga, čestiti, prosim Vas!

— Prav rad in celo raduje me, da Vam smem podariti nekaj!

— Kako ste skromni v svojih željah, sprejemem ga torej v Vaš spomin, čestiti — odvrnem s kapljico kokečeriije, da bi se ne prezmislil, kajti dnevnik tujega puščavnika mi je obetal dokaj mičnosti.

— Da, v spomin Vam ga poklonim, v spomin na to uro — odgovoril mi je z lahko rdečico, ko sedemnajstleten mladič.

— In utegnete storiti to še danes — povprašam naglo, da premagam nasmešek, ki mi ga je porajala misel: vsi moški so si enaki, vsi umejo biti laskavi.

— Ob tej dobi mi je celo najprimernejša prilika. Nihče ne opazi ne mojega prihoda, ne mojega odhoda. Toda vrnitev sem doli mi je nevšečna; vse stanice so obrnjene semkaj, zato pa zasukajte Vi, gospodična, z biciklom na državno cesto. Tamkaj se obrnite na desno in pri prvem znamenju stopite na stezo; za samostanskim obzidjem me pa počakajte!

— Vse naredim, kakor velite, velečastni!

V nekolikih minutah sem bila na cesti, na stezi in v goščavi za samostanskim, s stoletnim bršljanom zaraslim obzidjem. Čakala sem dolgo in že nameravala oditi, meneč, da se je menih premislil, ako ga ni kaka važna zadeva nepričakovano zadrževala. Toda ravno tedaj začujem capljajoče stopinje — ozrem se in tiho pošepnem, ko da sem na sestanku s čestilcem: to je on!

Roki, križem zaviti v rokavih je hitro stopal po vrtu.

— Oprostite, da ste me čakali predolgo! —

— Da ste le prišli, čestiti!

— Evo, tu je knjižica, ohranite jo zase, da si bi rad poznal njeno vsebino! —

— S tem Vam lahko ustrezem! Prevedem Vam te zapiske in prevod Vam podarim! —

— O, bodite tako prijazni!

— Zelo rada, vendar na kak način, ako se ne srečava vnovič?

Nadaljevanje.

SLIVE G. ŽUPNIKA.

FRANCOSKI SPISAL FISCHER (FLAMMARION). — PREVELA M. STEPANČIČEVA.

Dober dan, gospod župnik!

Dober dan, gospod vzgojitelj!

In gospod župnik povzame: Pomislite vendar, da sem postal žrtev grde tatvine, ki jo provzroča gotovo eden izmed vaših gojencev!

— Mojih gojencev? — odvrne učitelj osupnjeno.

— Lepa sliva, ki mi raste za župniščem, se je v pretečenem mesecu kar pripogibala vsled teže sadja. V tekočem mesecu pa mi dan zadnem izginjajo češplje. Jaz nikakor ne morem sumničiti Konstancije — svoje stare hišine — da bi si jih skrivoma privoščila. Včeraj, predvčerajšnjim, sem se skrtil v svoji sobi za zaveso in prežal. Pa sem opazil, kako se otroška senca ponavljajoče smučje in plazi okoli debla. —

— Vendar, gospod župnik, vi pač ne mislite, da bi dotična senca zares pripadala nemu ali drugemu izmed mojih učencev. To je naravnost neverjetno, nemogoče! —

— Eh, gospod učitelj! Prav natančno tega ne vem; moj vid je pač ošibel in nisem več sposoben določno razločevati obrise kradljivca. Da bi pa stopil izza opazovališča in ga zalotil, tega ne morem in malo bi hasnilo, kajti — žal — nimam več čilih nog dvajsetih let. Oh, te moje slive, gospod vzgojitelj, te moje sočnate slive! Dasi jih imam nad vse rad, sem se vendarle vzdrževal ter si jih le redkoma privoščil, dokler mi docela ne sezrejajo. Gojil sem svoje nedolžno veselje nad tem, da sem jih prešteval ter jih tako naštel že do petsto. A danes, oh, danes jih ni na drevesu nad petinpetdeset.

II.

Med vsem jutranjim poukom, je učitelj razmišljaj, kako bi po kaki srednji poti dospel do uspeha ter naletel na pravega zločinca. Nameraval je tudi kar naravnost vprašati osorno: Kdo je oni predrznež izmed vas, ki krade vsak večer slive na župniškem vrtu? Toda takoj na to je pomislil, da prenegla bojzljivost pred kaznijo, bi pustila to zadevo kratkomalo brez odgovora.

Učenci so prihajali po vrsti pred njegovo pisalno mizo ter mu izgovarjali na pamet naučeno pravljico od La Fontaine. A učitelj se je med poslušanjem pozorno poglobljaj vsakemu v oči, da bi v tem dušnem zrcalu zamogel zaslediti gotovost zločina. Brezuspšen trud! In šinila mu je v glavo misel, da

bi bilo pač pametneje gledati na trebuškeke nego na oči. — Prišlo je na vrsto narekovanje. Sklenil je, da bo v to svrho podajal odlomek o Napoleonovih zmagah ali o vladi Ludovika XIV. Nenadoma pa se je domislil zgornje zadeve in začel narekovati: »Ukus sočnih sliv gospoda župnika! Tu na Francoskem živi v neki zali majhni vasici — ki jo vi vsi, prijatelji moji, temeljito poznate — razposajen, zloben deček, ki se ukvarja s kradenjem. Krade na vrtu gospoda župnika! Zavratno liki volk, se približuje košati slivi ter si prilastuje zdaj eno, zdaj dve, zdaj deset sliv. Povživa sadje s slastjo, ker se mu dozdeva okusno; on ne ve namreč, da ga bodo jutri, pojutrnjem mučile grozovite bolečine.« Zaključek narekovanja pa je dopovedoval, da ako se lakomni tat skesano in odkrito ovadi svojemu vzgojitelju, mu on pripravi lek, ki ga dečki še ne poznajo, in ki tatu gotovo reši strašnega trpljenja.

Narekovanju je sledil počitek, v katerem je učitelj upal, da se eden ali drugi izmed osemindesetih gojencev gotovo odloči napraviti zavarovalno pogodbo napram bodočim želodčnim bolečinam. Učenci pa so uporabili te hipe obmolka na razen način. Neki so hudomušno dražili miroljubne redne součence, neki so čečkali ob robu svojih pisank, neki so lovili muhe ter jih zapirali v stare prazne vžigalične škatljice. Učna ura se približa svojemu koncu; učenci spravljajo. Učitelj poskusi še eno zvijačo: Oni fantek, ki je kradel slive za župniščem, je med vami, ali za sedaj ga nočem imenovati. Potrkam samo na njegovo lastno samoljubje in mu naložim le lahno ponižanje. Zahtevam namreč, da preden se vrne k popoldanskemu pouku, steče v sadovnik g. župnika, kakor je storil tolikokrat, si odtrže raz veje češpljo, zaveže na bombažasto nit ter si jo natakne okoli vratu. In tisto ovratnico naj skesano nosi na sebi osem dni! —

III.

Od enajste ure do enintričetrt popoldne se je učitelj radoval nad svojo lokavo in najdljivim sklepom; in sanjaril je že o hvalnosti gospoda župnika, kateremu bo zmanjkala samo še ena sliva vsled njegove prekanjenosti.

Sedeč za pisalno mizo, je učitelj mirno ob enintričetrt pričakoval mirno svoje učence,

ki so prihajali drug za drugim, medtem ko je on v svrhu lastnega pripravljanja, pregledoval slovnico z ozirom na zaimpek.

Vrata se odpró in mali Petrček ustopi. Učitelj se tedaj ozre proti njemu in se nemalo začudi, ko zapazi s postranskim pogledom, da ima okoli vratu vrvico, na kateri visi nekaj črnega. »Ah« si misli, »med mojimi gojenci je torej vendarle tatič, in ta je mali Petrček!«

Nemudoma poglobi učitelj svoj pogled vnovič v slovnico; grajati je hotel smelega grešnika pred vsemi njegovimi součenci.

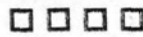
Kmalu zatem ustopi v učilnico drug šolar. Tudi pri tem opazi učitelj, da ima okoli vratu nit, na kateri visi nekaj črnega. »Ali je mogoče« pomisli učitelj, »da bi bila v mojem razredu celo dva kradljivca?« Zopet se učitelj poglobi v slovnico. Še par minut manjka do dveh, učitelj ustane. Še enkrat se vrata odpro, a tedaj se prikaže na pragu sobe g. župnik, ki se mu je poznalo, da je ves iz sebe same togote.

»To je nekaj strašnega, gospod vzgojitelj. Še davi, — kakor sem vam že pravil — sem

posedoval na svojem deblu petinpetdeset sliv. Sedaj sem stopil k drevesu, a niti ene slive ni na njem!«

Ne brez osupnjenosti pa niti ne brez ponosa, da pokaže duhovniku pravega zločinca, se učitelj obrne samozavestno proti stojičim učencem, hoteč poklicati predse malega Petrčka. Ali — za milost božjo — kaj je to? Ali ga ne vara vid? Pogleda proti župniku, da izprevidi, da li je istina ali sanja... Okoli vseh vratov, na vseh prsih se pred njegovimi očmi kljubovalno nagajivo premika vrvica in na njej črna stvarica. Ne, na vseh ne; osemindeset učencev ima in samo trije so pošteni, samo trije? S čudnim pogledom se ozre v te tri učence, s pogledom, ki se v njem izraža zadoščenje, zadovoljnost in trenutna hvaležnost... Toda ta trojica si tolmači drugače njegov ozir in njegov usmev. In boječe dvigne desnico, v znak, da hoče nekaj povedati; eden izmed teh pa izpregovori:

»Oprostite, gospod učitelj, mi trije smo prišli danes prekasno, sliv ni bilo več! — — —

GRACIJANOVA:

CAR PETROVA KOČA V ZAANDAMU.

Zaandam je malo mestece na Holandskem ali Nizozemskem in šteje približno 13.000 prebivalcev. Kraj je zelo prijazen in ima le par ulic, kajti vsa prebivališča in javna poslopja, ki so skoro brezizjemno iz lesa, so zgrajena po večini osamljeno na prirodnih nasipih. In skoro vsaka hišica ima svoj vrtič, kakor ima sleherna svoj čolniček. Vsi ti nasipi so zvezani med seboj s trdnimi mostovi, pa tudi z napol strohnelimi brvmi. V Zaandamu ali Cardamu prevladuje narodna holandska noša. Moški na splošno — od maloletnega fantka do zgubančenega dedka — nosijo zelo ohlapne, okrog pasu nagubane in do pet se gajoče suknene hlače, dočim si pokrivajo glavo z raznovrstnimi klobuki in kapičami. Glede tobačne pipe si mislim, da jim tiči v ustih gotovo že od rojstva. Ženske nosijo nad temenom bele trdo-poškrobane havbice — slične onim, ki jih po nekaterih naših samostanih rabijo nune —. Ženska krila so zelo široka in zategadelj ob pasu obilno nagubana; preko teh je prostrt obširen pisan ali snežnobel predpasnik. Otročad je v svojih javorjevih cokljah naravnost smešno srčkana! — Raz krova amsterdamskega »stoomboota«

sem imela diven razgled preko nizko-vzpenjajočih se brežin, ki se po njih razprostira vse polno gričkastih nasipov. Nemalo zanimanja je vzbudila v meni orjaška ladja, ki je plula pred menoj in kakoršne nisem videla doslej ne v marsiljski, ne v carigrajski in niti v dowerski prometni luki. Po obliki je bila to elipčasta peteronadstropna hiša brez običajnih izoženih koncev, kakoršne imajo naši parobrodje. Ta pomorska zgradba je stala vrh ogromne plošče, podobne splavu. Čudni parnik je imel tudi svoj vodoraven strop, ki je bil na eni strani prevrtan zaradi dimnika; sprednji in zadnji del ladje pa je bil v preprečitev prepriha obvarovan s steklenimi šipami.

Ko sem izstopila, se je takoj ob nabrežju raztezalo pred menoj nekaj mostičev, ki so vodili na vse strani. Zato sem nagovorila par srečavajočih meščanov, ter jih vprašala po carjevi hišici. Zaman! Nihče ni umel moje govorice, ali pa sem bila le jaz ona, ki si nisem vedela raztolmačiti zgolj holandskega odgovora. No, po trenutnem obotavljanju sem korakala dalje ter kmalu nato krenila v prodajalno papirja in razglednic. Namen se

mi je res posrečil: izmed razglednic sem si nabavila kmalu ono, ki predočuje car Petrovo kajžico. In s to sličico v roki sem ustavila prvega, ki mi je prihajal nasproti in ki mi je v svoji uljudnosti ne samo pokazal zaželjeno smer, ampak me spremil prav do nasipa, ki se na njem dviga rusko posestvo.

Par minut kasneje sem stala tik pred kočo, a prvi občut, ki je tamkaj poplavljal mojo notranjost, je bilo trpko razočaranje. »Kaj, to je carjeva koča,« sem razmišljala sama s seboj, zroča na trdno zidano pritlično hišo. »Tale je sicer primerna imovitemu stanovanju, ali Peter Veliki je prebival vendar v priprosti leseni bajti, v taki, kakršno mi predočuje tudi ta sleparska razglednica!«

S takim razsojevanjem sem potrkala na železne dverce, ki jih je kmalu odprla priletna čuvajka. Ko sem ji odplačala vstopnino mi je v pol-holandskem, pol-nemškem narečju otvorila zidano hišo ter me posadila s tem činom v najboljše razpoloženje. Moje prejšnje razočaranje je bliskoma skopnelo: pred menoj se je vsled svoje starosti, v skoro poševni legi, pripogibala lesena koča. Gori označeno zidano poslopje, je namreč le njen obrambni oklep. To kamenito hišo — ki je zidana v slogu kapele ter ima na vse strani velika okrožna okna, da uhaja na kolibo zadostna svetloba — je dal zgraditi zadnji ruski vladar, Nikolaj. Da stopiš v bukovo stanovanje njegovega daljnega prednika, moraš prekoračiti dve stopnici. Notranjščina je zelo zanimiva ter obstaja iz podstrešja in treh drugih prostorcev. Na levi strani največjega prostora, je $\frac{1}{2}$ m visoko ognjišče, na katero je vrh nizkega stolca v večernih urah kaj rad posedal ruski car. Na desni strani ognjišča je pregrajeno okno; na drugi strani pa je obešena podolgasta okrogla mramornata plošča, ki jo je dal prirediti l. 1814. ruski car Aleksander I. in ki nosi holandski in ruski napis v cirilici: Ničevo glavnomu človeku malo! (Nič ni velikemu človeku premajhno.) Pod tem napisom sta dve priprosti stolici iz one dobe, vsled česar čuvajka strogo pazi, da bi kdo ne sedel nanje, saj bi se lahko sesuli. Stena nasproti okencu ima kraj sebe priprosto mizo; blizu nje je naslonjena ona lestva, po kateri je car često plezal v podstrešje. Na desni so mala vratca, da lahko polukaš v sobico, nekdanjo carjevo spalnico. V tej je nekaka omara z ležiščem; ne daleč od postelje je mizica, nad njo pa Petrova slika in mala tablica z ruskim napisom, ki ga sicer nisem mogla razbrati zaradi višine in poltmine. Iz

kuhinje vodijo vrata v izbo, ki v nji vise na stenah razne podobe, kakor 2 m visoka stenska slika, predočujoča Petra Velikega v naravni velikosti in v opravi holandskega delavca. Pridodan je tej podobi napis, oziroma izrpek nagrobnih besed, ki jih je bil v proslavo carja izrekel biskup, Teofan Prokopovič. V sosednem okvirju pa stoji v francoskem jeziku spisan članek nekega časopisa; vsaj tako priča dostavek: *Extrait de Journal de St. Petersbourg du 31 Oct. / 12 Nov. 1868.*

V nekem drugem okvirju je ponatis pesnitve, ki jo je zložil knez Vazemskij. Čarobna je slika, ki predstavlja Petra s sekiro in z lastnoročno stesano ladjo. To sliko je podaril koči knez Anatol Demidov l. 1856. Pod sliko je napis v cirilici: To akademik, to geroj, to moreplavatelj, to plotnik. On vsjeobjemljusčej dušoj na tronje, vjernij bil rabotnik! —

Na neki drugi strani sta dve sliki, izmed katerih ena predstavlja carja, druga njegovo soprogo Katarino I. Naslikal ju je nek holandski slikar. V koči je tudi podoba predočujoča vso carsko rodovino carja Aleksandra II.; tako n. pr. njegovo mater, njegovo soprogo in poleg drugih tudi njegovega brata s soprogo, ki je babica sedanjega holandskega kralja.

Carjeva koča je zelo mikavna; deske, ki so vse popisane s priimki, so že vse trhle, da komaj stoje skupaj in ponekod vse črvive. In kako ne? Saj stoji na dotičnem nasipu že nad 225 let, kar izpoznaš tudi iz letnice 1696. Zunaj koče, prav tik vhoda je podolgasta plošča z ruskim napisom: V oznamenovanje prebivanja gosudarja imperátora Petra Velikago, graždane Zaandama. Ob strani tega napisa, ki torej dokazuje, da so zaandamski meščani postavili ono ploščo v spomin prebivanja ruskega carja med njimi, je tudi holandski grb.

Izstopivša iz koče — krog katere je napeljan volnen kordon, ki jo loči od zidane — sem zapazila v glavni steni dve mramornati plošči, izmed katerih nosi ena tale napis: Domik Petra Velikago v Zaandamje. Ljeta 1697 car Pëtr Velikij prebival v sem dómikje s 18. po 25. avgusta. — Ljeta 1717. car Pëtr Velikij postil sej domik s avgustjejšej suprugoj Ekaterinoj. — Ljeta 1818. Korolj Viljelm I. kupil sej domik i prines v darje V. K. Anje Pavlonje. — Ljeta 1886. Korolj Viljelm III. pripodnes sej dómik imperátoru Aleksandru III. vseja Rosiji.

Pripravljala sem se k odhodu, oziroma od-

pirala sem novčarko... ter v zahvalo zato prejela v podpis tujski imenik. Prestopila sem ruski prag ter kmalu nato korakala po holandskih tleh. Vračala pa sem se skozi uličico, ki je bila — iz neznanega mi razloga — gotovo samo onega dne vsa odičena z zastavami. Med temi me je zlasti presenetil plapolajoč

prapor iz stare temnomodre svile, ki je imela na obeh straneh podobo ruskega carja Petra Velikega. Zamislila sem se: Se-li še kedaj porodi vladar slovanskega plemena, ki bo zaslužil, da si ga kak, daleč od njega živeči narod, vtisne na obe strani svojega prapora?...

(Sledi nadaljevanje.)

DROBTINE

DESET ZAPOVEDI JUGOSLOVENSKOJ DECI U ISTRI.

I. Jugosloven si se rodio od majke — to neka ti je najveći ponos i dika

Po starom si korenu Sloven. Po tome imaš u svetu stopedeset milijuna slovenske braće. Golemi narod taj govori jezikom, koji je vrlo sličan tvojemu. Najbliža su ti braća, što žive uz granicu i dalje: od Soče i Alpa do Soluna. Njih ima četrnaest milijuna, a zovu se Jugosloveni. Svaki Jugosloven diči se imenom svojim. Ti si Jugosloven, pa se i ti diči imenom svojim jugoslovenskim.

II. Svoj materinji, jugoslovenski jezik ljubi iznad svega!

»Svaka ptica svojim glasom peva — ti jezikom svojim zbori — slatkim glasom materinim —« poručuje ti naš veliki narodni pesnik Preradović i nadodaje: »Po njemu si sve, što jesi — bez njega si bez imena — bez dedova i unuka — u prošlosti sena pusta — u budućnosti niti sena.« Jest — u njemu je sve bogatstvo tvoje, u njemu živu tvoji davno umrli pradedovi, iz njega ti govori majka tvoja, otac tvoj, braća tvoja, zemlja tvoja, duša i srce tvoje — u tvojem materinjem jeziku prava je domovina tvoja, koje ti nitko ne može otet, pa ni najjača sila ovoga sveta. Zato se ti i diči svojim jezikom, jezikom Kraljevića Marka, i čuvaj i brani taj svoj jezik i ne daj ga, da ti ne bude proketo ono slatko materino mleko.

III. Slaví Boga Gospoda samo u svojem materinjem jeziku!

Kada ti je na srcu najmučnije i najteže, obraćaš se molitvom Bogu i onda osećaš, da ti je lakše. Ali tvoja molitva, ako hoćeš, da je Bog čuje, treba da je srdačna i topla. A srdačna i topla bit će tvoja molitva tek onda, ako je ti sâm razumeš, to jest, ako izrečeš u svojem jeziku rođenom i milom. Kadgod razgovaraš s Bogom, čini to samo u tvojem jeziku. Latinski neka mole oni, koji taj jezik razume; za tebe nema molitve osim u tvojem jeziku. Ako ti to brane u crkvi, ako ne dadu, da se u tvojoj crkvi peva i propoveda u tvojem jeziku, ti onda izidji mirno iz crkve, podji kući, klekni uz majku, sklopi ruke i toplo i skrušeno izmoli svoj »Oče naš« i veruj: Bog će te čuti!

IV. Neustrašivo i visoko nosi barjak (prapor) svoj!

Barjak je što i zastava. Kakav je tvoj barjak? Tvoj je barjak bel. Plavim pismenima napisana je na njemu naša tvrda vera u budućnost našega jugoslovenskoga roda. Crvenim pismenima napisana je na njemu naša žarka ljubav k svemu onomu, što je naše i samo naše. Te tri boje: belu, plavu i crvenu nosi uvek u srcu svome. Taj barjak nosi u duši svojoj. Ko ispred vojske nosi barjak, zove se barjaktar. I mi živimo u boju za naša prava, pa nam ti budi naš mali barjaktar. Tvoja je dužnost, da taj barjak čvrsto držiš, da ga čuvaš, da ti ga niko ne istrigne. Znaj, da je za barjaktara najveća sramota, kad mu bilo ko oduzme ili pogazi njegov sveti barjak. Čuvaj svoj barjak, naš mali i hrabri barjaktaru!

V. Ne prigibaj glave, gde ne treba!

Tudje poštuj! Državnim zakonima pokoravaj se, koliko treba! Ali ne prigibaj ni glave ni kolena, gde ne treba. Budi čedan, ali ne budi crv, i ne pužaj pred nikim. Roditelje slušaj, slušaj i narodne učitelje svoje i starce — ljude svoga roda i jezika. Tudjinca ne vredjaj, ako on tebe ne vredja, ali čuvaj ga se! On će dolaziti k tebi ili da te slatkim otrovom mami ili da te kojekakvim pretnjama prisili na kakvo nedostojno delo. Ne slušaj ga! Odbij ga! I reci mu: Svakome je pravome Jugoslovenu poštenje milo kao i obraz. Pravi Jugosloven dat će sve za obraz, a obraz ni za što. Ja sam Jugosloven — i svoga obraza ne dam ni za što. Ti mi možeš uzeti sve, ali duše ti svoje ne dam. Ona je moja — slobodna je...« Tako ti njemu i uvek misli na zlatnu slobodu, na onaj zlatni dar božji, na ono nebesko svetlo, koje će i tebe, siromaha, jednoga dana da obasja i ugrije.

VI. Radi i uči! (Delaj in uči se!)

I među slobodnim ljudima ima robova. To su oni, koji ne će da rade i neće da uče. Čovek neuk — slep je na oba oka: on je pravi sužanj; drugi ga vuku kao na lancu, a on ne zna ni kuda ni kamo. Slično se događja i onome, koji ne će da radi. On je tužan, jer je večito dužan. Takav čovek pužat će i pred svojim najvećim zlotvorom, samo da mu dobaci kakvu kost. To je nastrašnije ropstvo — najopasnije, osobito nama u ovoj zemlji, gde ima toliko drugih veriga, koje nas sapinju. Zato uči, što bolje možeš. Budeš li učio, otvorit će ti se oči, i

videt ćeš, gde je nesreća, gde spas. Budeš li radio, okrepit ćeš sebe i kuću svoju pa ćeš moći da se pouzdaš u se i u svoje kljuse, — bit ćeš svoj na svome. — Ti znaš pripovest o Robinzonu Kruzoe. Promisli, kako bi bio onaj nesretni mladić završio svoj život na onome pustome otoku onako sam i bez ičije pomoći, da nije radio! Propao bi bio, poginuo od gladi. I nama se Istranima prolomio brod, i mi smo ovde u Istri ostali sami kao Robinzoni, pa nam treba svojski raditi i učiti, ne ćemo li da propadnemo.

VII. Svojima budi uvek u pomoći!

Gotovo sva su naša jugoslovenska braća okupljena danas pod jednim slobodnim krovom. Mi smo na ovoj strani kao odsječene grančice ostali sami i bez pomoći. Hvala budi Bogu, da su nam druga naša braća sretna i slobodna, a mi gledajmo, da se jedan drugome više približimo i da se medju sobom pomazemo. Zato pamti: u prvom redu budi svojim u kući angjeo pomoćnik. Obitelj neka ti bude i ono ognjište, oko kojega se okupljate svi: ono ognjište delak je naše prave domovine. Teško obitelji, kojoj se ognjište raskopa i razvrgne! To je kao kad se gnezdo razbije pa mladi ptičići propanu. Stoga gledaj da i tvoje, i ako slabašne ruke pridonesu što više moguće da ti kuća ostane cela a ognjište netaknuto. — Od pomoći budi i drugima našima. Ako vidiš starca iznemogla pod bremenom, priskoči pa pomoz — bit će mu lakše. Ako vidiš gladno dete — podeli s njime svoj jako mršav zaloga. Ako te sused zamoli za kakvu uslugu — ne odbij mu je. Ako koje dete ne ume čitati, a u blizini nema naše škole — pozovi ga k sebi pa ga nauči. Ako ima u kakvoj knjizi ili u novinama što god lepa i korisna, pročitaj to i objasni onima, koji ne znadu čitati. Svaka dobra reč, svaka i najsitnija pomoć, svaki najmanji dokaz ljubavi olakšat će nama svima ovaj naš tužni i žalosni život. Pomozimo jedan drugome, što više možemo.

VIII. Čuvaj starinu!

Bit će oko petnaest i više stotina godina, otkad su naši pradedovi došli ovamo u Istru. Oni su kroz to vreme radili, mislili, osećali, pevali i tako redom. Plodovi njihova stoletnege rada ostali su. Pogledaj oko sebe — ovu našu lepu istarsku zemlju! Ona je sva deo ruku njihovih! Ostale su nam i mnoge njihove lepe misli, poslovice, pripovetke, pesme i popevke. Ostali su nam mnogobrojni običaji kod krsta, venčanja, smrti, itd. itd. Sve to treba čuvati i paziti, da se ništa ne izgubi. Svaka narodna pesmica, svaka pripovetka, poslovice, zašetonka, svaki stari običaj delak je duše naših otaca, dakle i naše. Tu našu narodnu dušu treba da čuvamo. I gdegod čuješ, da ima kakav stari papir, kakva požućela listina, gledaj da to dobiš, pohraniš i izručiš našem čoveku, učitelju ili svećeniku. Po Istri ima mnogo starih, crkvenih i nadgrobnihi ploča, u koje su urezana naša starinska, glagoljska slova. Dušmani će nastojati, da te ploče pretvore u prah.

Ti gledaj, gde možeš, da takove ploče spašiš. To je naša starina. Nju treba da čuvaš.

IX. Ne gubi nade u bolje dane.

Teško je nama svima. Teško je i tebi. Dušmani pritisnuli nas grdno. Pritisli i tebe. Jednome pale kuću. Drugoga teraju iz ognjišta. Trećega vode u zatvor. Četvrtoga vuku, zlostavljaju. Tebi zatvaraju školu ili te sile u svoju, tuđinsku. Ne daju disati. Ali sasvim tim ti ne očajaj nikada. Seti se mrava, koji je trideset puta pokušao, da se onom treščicom popne do vrha svoga mravinjaka — i svaki put se skortljala dolje. Napokon mu je ipak uspelo da je ponese kamo je bio namerio. Tako treba da učiniš i ti. Ako i po stotiput padneš, a ti ustani i nastavi svoj put. Ustrajan budi! I nikada ne kloni duhom. Sve će to okrenuti na bolje. I pamti: ima na hiljade dobrih očiju, na hiljade milostivih srdaca, što gledaju muku tvoju, i misle i rade na tom, da ti tu muku olakšaju. Sve će to jednoga dana pozlatiti dobri ljudi. Zato nikada ne gubi nade i vere u bolje dane! Nikada!

X. Budi spreman! (pripravljen)

Engleski je narod silan i slobodan. Ali on uvek napred i misli na budućnost. Poradi toga on odgaja svoje sinove, još kao malu decu, tako, da mu budu telesno jaki a po srcu čisti, odvažni i hrabri. Ima danas u Engleskoj na stotine takovih malih organizovanih četnika, koji se danju i noću vežbaju, da se sprema na ono, što bi moglo doći. I ti, moje drago istarsko dete, gledaj, da se spremiš... Vežbaj svoje telo u jakosti, svoje srce u dobroti i plemenitosti. Ne rašipavaj ništa u ludo. Što uštediš — čuvaj! Čuvaj se pušenja! Osobito otrovnog alkohola: vina, rakije i drugih žestokih pića. Budi trezan, pa ćeš ostati zdrav i jak i snažan. A ova naša potlačena zemlja treba tvoja zdravlja, tvoje jakosti i snage tvoje. Vremena su teška. Čitav je svet u komešanju. Niko ne zna, što će nam doneti sutrašnji dan. Budi dakle spreman! Na sve spreman!

* * *

Znajte, deco, da ste vi sami kovači sreće svoje! Ove zapovedi pokazuju vam put toj sreći: vršite ih! Naučite ih na pamet, a da ih ne zaboravite, pričvrstite ih u svojoj sobici na zid. Učinite to — i ne ćete se pokajati. A gledajte, da i druga deca dobiju po jedan primerak ovih zapovedi. Ko ih nije mogao nabaviti tiskane, neka ih prepíše, prouči i sačuva. Nadje li se koje dete, da ne zna čitati, pročitajte mu ih vi, da se može i ono ravnati po njima.

(»Pučki Prijatelj«).

K temu članku je glasilo tukajšnjih fašistov, dodalo: S tem brezobzirnim in sramotilnim dokazilom, priobčujemo dokaze in dejanja, ki ovajajo propagando, ki jo snujejo Slovani napram Italiji. Tem načinom opozarjamo nanjo vlado — ki prepušča toli očitna izzivanja — in vse naše prijatelje toinonstran starih mej. Sedaj je pač dokazano, da Slovani računajo z ravnodušnostjo naših vladnih oblasti in z nevednostjo Italijanov z ozirom na njihov jezik;

zato je marljivo prežanje od naše strani neobhodno potrebno! In zategadelj pozivljamo vse Juličane in Dalmatince, ki so bili za časa Avstrije prisiljeni priučiti se slovenščini in hrvaščini, da nam pomagajo s svojim dragocenim sodelovanjem. Ne izgubljammo časa; podvizati se moramo, da prestrežemo. Dokument je lokav in jasen; ne potrebuje komentarija! Mogoče se sedaj oni ideologi — ki sanjarijo o italjsko-jugoslovanski pobratimiji — končno uverijo, da v svrhu miru in pokoja na tem ozemlju, moramo izzvati nasilno borbo in ne dovoljevati tukaj bivanja sličnim sovražno nadležnim nasprotnikom, takim zagriženim zapeljivcem in zlobnim pohujšljivcem otroške duše. Od prve do zadnje zapovedi je sestavljen iredentističen spored, preudarjen in premišljen v vseh svojih podrobnih delcih. Takega odprtega, napadalnega in zločestega iredentizma nismo pričakovali! Zato ostane neizbrisen madež za ital. vlado, če bo v Trstu — ki je svetilnik italijanizma — še dalje dovoljevala, da zločinsko-brezobzirna psovalna pisarija — izčečkana od duhovnikov in ljudskošolskih učiteljev — še nadalje pohujšuje miroljubno ljudstvo Julijske Benečije in še nadalje vceplja z nečuvveno pokvarjenostjo v dušo ubogih kmetov sovraštvo napram Italiji. Sicer pa, če se oficijelna vlada ne odloči končno pomesti od tu take agitatorje, naše naspravljive nasprotnike, če takoj ne poskrbi za pogasitev te podlosti, bomo poskrbeli fašisti, da izčrpimo gadjo zalego z naših nedri in očistimo okuženo vzdušje Julijske Benečije! In Slovani naj le prebirajo čečkanje Pučkega Prijatelja, ali vedo naj, da ne bomo odnehali, dokler ne bodo spoštovali Italije in ne bodo prepričevali sebe in drugih, da Julijska Benečija je italjska zemlja, na kateri ne bo mogla nikoli nobena druga država, ne noben drug narod zahtevati kakih posebnih pravic. Posvečene meje naše domovine so na vek zaznamovale: ali v Italiji dobri, spoštljivi in zvesti državljani, ali ... na drugo stran ... in nemudoma! V svoji hiši ne dovoljujemo nikakih zlobnih zvijač!

.....

SLOVO OD NEZVESTE ŽENE.

(Zložila 80 letna starica.)

O ti žena kaj si str'ila
da si druž'ga zbrati greš;
sveti zakon si prelomila,
kar smrten greh je, dobro veš!

Božja kazen tebe čaka ...
Tvoj mož ne bom jaz nikdar več!
Ljubša mi bo ženska vsaka,
s tabo se ne vid'va več!

Zato ne boš odzdaj nosila
prstana požegnan'ga,
da ne boš omadež'vala
ž njim imena mojega.

Zdaj pa z Bogom, žena z Bogom
za zmirom zgín'mi spred oči!
Otrók nedolžnih ni med nama
zato sem prost in brez skrbi.

ODGOVORI NA VPRAŠANJA.

Kristina: V srednjem veku so bile najznamenitnejše trgovsko-prometne proge: Donava, Rena in prelazi v Alpah.

Mlad trgovec: Najglavnejši pridelek Indije je kava, sladkor, tobak.

Pričkar: Ne, ni res, da inozemci ne smejo prestopiti Kitajske! Ta zakon je veljal le do l. 1842. Do te dobe so se pa morali kitajski in tuji trgovci razgovarjati in izmenjavati svoje blago na obrežju.

Bojana: Sokratov oče, to je, oče grškega modrijana, je bil kipar. Sokratova žena se je imenovala Ksantipa; bila je prevzetna, nečimerna, jezična, trmoglava in zlobna ženska. Zato pravimo še dandanes Ksantipa onim ženskam, ki imajo gorioznačene lastnosti.

Radovanka: V svojem življenju sem prečitala na tisoče različnih spisov in spomin imam še jako krepko zato me s svojim vprašanjem ne spravite še v zadrego. Torej: Prva oseba, ki je začela v Evropi nositi nogovice je bila baje angleška kraljica Elizabeta.

Vitosava: Po umrlem ženinu — ako ste bili ž njim javno zaročeni — žalujte tri mesece v popolni ali polčrtni. V družbo smete zahajati izuzemši v tako, ki prične ali konča s plesom. Svoja vprašanja naslovite le na Uredništvo.

GOSPODINJSTVO.

KUHINJA.

Peneče se vino ali šampanjec narediš iz jabolčnika ali hruševca tako: V petih litrih jabolčnika raztopi $\frac{1}{2}$ klg sladkorja in prideni $\frac{1}{2}$ l najfinejšega špirta. Nato nalij to pijačo v steklenico, zamaši jo dobro in zaveži čepe z žico.

Mrzla pikantna omaka. Z dvema rumenjakoma zmešaj $\frac{1}{4}$ finega olja, ki je vlivaž po kapljicah in ne vse naenkrat. Tej mešanici pridaj popra, soli, $\frac{1}{8}$ sesekljanih sardel in soka treh limonov.

Češki kolački. Zmesi $\frac{3}{8}$ klg bele moke, $\frac{2}{8}$ masla, 3 dkg sladkorja in 3 jajca. To testo temeljito zvaljaj, naredi kolačke in jih speci na plošči. Medtem napravi mešanico iz dveh beljakov, $\frac{1}{8}$ sladkorja in nekoliko vanilije; z vsem tem namaži kolačke in jih vnovič položi v zmerno toplo pečico toliko, da se površje posuši.

Krompirjev omelčte. Vzemi 2 jajci, $\frac{1}{2}$ l mleka, zmečkaj 2—3 krompirje, 2 žlici pšenične moke, poljubno sladkorja in napravi tanko testo. Razbeli v ponvi surovo maslo in speci na njem testo, ki si mu že preje dala obliko posode.

1. ZABELJENO GOVEJE MESO.

Skuhaj kakor navadno goveje meso v juhi. Ko je kuhano, ga četrt ure prej, ko ga daš na mizo, zreži na koščekce, položiv kozico in prilij za vsakega pol kg mesa, $\frac{1}{8}$ l juhe in žlico kisa ter pusti, da meso v tem prevre. Potem zloži meso na globok krožnik, potresi ga z drobno zrezanim peteršiljem, poprom in krušnimi drobtinami ter zabeli z mastjo, ki ti je ostala od kake pečenke. Meso obloži s kuhano karfijolo, praženim rižem ali s krompirjevimi rogljički.

Ida.

O ČIŠČENJU.

Orumenele tipke glasovirja očistimo z volneno krpico, ki smo jo namočili v vinskem cvetu.

Madeže barvastih vezenin pomoči z limonovim sokom in jih potem posipaj s soljo; nato pa jih izpostavi pekočim solničnim žarkom. Ko se posuši in tvoje opravilo ni bilo zadostno, ponovi še, dokler madeži izginejo ali vsaj zelo pobledijo.

Oljnata barva in smola se odpravi z oblek s tem, da poliješ po njej z benzino ali terpentinovim cvetom. Vendar moraš že poprej položiti pod madež pilnik, ki ti bo tekočino izpil in ne dovolil, da se razgrne preko madeža. Nato položi drugi pilnik tudi vrhu madeža — preko vsega pa potegni z ne prevročim likalnikom. Tako ti izgine madež popolnem.

MODA.

O dandanašnji modi lahko še posebno rečemo, da je razvajena, muhasta gospodična, ki je izpremenljiva, kakor aprilsko vreme. Pred leti se je precej hitro izpreminjala samo moda oblek in klobukov, ki smo jih pa vendar lahko nosili po dve leti. Danes imamo vsakega pol leta drugo nošo, drugačne solčnike, drugačne torbice, čevlje, nogavice. Draginja je čim dalje hujša, a luksuz čim dalje večji. Gorje ženski, ki ne zna biti praktična in se da zapeljati, da slepo sledi v vsem in vsakem današnji razkošni modi. Včasih so izpreminjali modo znameniti pariški, londonski in dunajski krojači »umetniki«; pomagale pa so jim ugledne in odlične bogatašnje, svetovnoznane igralke, pevke in plesalke, ki so modo razširjale in se kazale malodane vsak dan v drugem kroju. V tik predvojnem času pa so se zakleli proti obstoječi modi ozkih kril in zgolj nizkih čevljev mnogoštevilni tovarnarji, trgovci tkanin in kupčevalci usnja. A poslušna moda jim je šla takoj na limanice in tako smo videli ravno v dobi grozovite vojne — ko je bilo treba varčevati in stiskati — kako so se znova pokazala nagubana obsežna krila in čez mero visoki čevlji. Nekatero ženske se pač ne ozirajo na to, če je to kar denejo nase, njim primerno, če je ukusno, če je pametno ali smiselno, samo da je moderno...

Navzlic vsemu so se pa ozka krila vzdržala vendarle, in kaj bi ne, saj ne samo, da so cenena in bolj praktična, so tudi prav čedna zlasti, ako niso pretirano tesna, ampak so črte ženskih oblik le narahlo naznačene. Žal, da nameravajo izginiti tudi takozvane kimono-bluze, ki se s svojo priprosto stjo prilegajo vsakemu ženskemu stasu in ki zahtevajo izmed vseh bluz najmanj blaga. V modi klobukov oz. slamniov vlada velika svoboda. Zelo veliki, srednji in prav majhni so moderni. Posebno lepi, fini in elegantni so slamniki iz mehke tanke slame; njih nositeljica jih lahko nosi poljubno, obrača po svojem ukusu in svoji volji, nosi jih sedaj spredaj privzdignjene, sedaj zadej ali na strani. Na klobukih se bojujejo za prvenstvo svila, broketni trakovi, dragocena peresa inozemskih ptičev, cvetlice, posebno vrtnice, glicinije, hijacinti, mak in da je vrh glave dovršena živahna pomlad še rdeče črešnje in slive. V modi se nam kaže dve struji: priprosta angleška in elegantna francoska, ki pa

predstavlja marsikatero žensko kot pravo pustno šemo. Zaradi tega bodi vsaka v posnemanju mode oprezna in ne prenačljena ter naj uravna svoje obleke vedno le po svoji individualnosti in po svoji denarnici. Ni vsaka nova moda primerna za vsakogar in previden človek vé, da je vse najnovejše vedno najdražje, a malokdaj tudi najlepše!

Ks.

DOMAČA LEKARNA.

O MALOKRVNOSTI.

Malokrvnost ali bledičnost je pogostokrat prvi začetek težke bolezni. Sama na sebi je ta bolezen nekaj povsem neopasnega in navadnega; če pa jo zanemarjamo, ima lahko zelo hude posledice. Mestni otroci so navadno blede polti; ako jih pošlješ na kmete, kjer imajo dovolj čistega zraka, jim lica kmalu zdravo porudeče. So pa tudi taki ljudje, ki so blede, dasi imajo dovolj krvi in so zdravi. Malokrven je oni človek, ki mu ni bleda samo koža, nego tudi dlesne ali zobno meso in očesna mrenica; poleg tega je koža uvela in suha. Toda ne samo suh, tudi debel človek je lahko malokrven. Malokrvne ljudi hitro in zelo utruji vsak telesni in duševni napor, razburja jih vsaka malenkost, pogosto jih boli glava, vrti se jim ter se celo onesveščajo. Navadno imajo slab tek in prebavljajo neredno.

Glavno sredstvo proti malokrvnosti sta sveži zrak, dobra tečna hrana in mir. Posebno se je treba ozirati na malokrvnost pri otrocih. Navadno se pokaže bledičnost in šibkost otrok v razdraženosti in slabi volji, ki se loti otroka pri vsaki malenkosti. Ako postane tak otrok siten in razposajen, treba staršem posebnega potrpljenja in premišljenega ravnanja. Prevelika strogost ni na mestu, vendar tudi popustljivost ne sme segati predaleč. Vsekakor je treba proučiti otrokovo stanje ter ga ne takoj kaznovati; saj čestokrat izvira njegova sitnost iz njegove telesne nemoči in šibkosti. Tako šibko telo tudi nima zadosti duševne moči, da bi se prevladalo in prihaja pogostokrat odtod pretirana občutljivost nekaterih ljudi v poznejših letih.

Skrbimo pravočasno, da odgojimo zdrave in krepke otroke; le zdravo telo more kljubovati vsem nezgodam in odgovarjati vsem zahtevam, ki jih stavi dandanes življenje na človeka.

Obveza za rane je postal v novejšem času tudi sladkor. Prašnat sladkor zavij v platneno krpico in položi na rano. Z dotikom sladkorja in ranine vlažnosti, se tvori neka mlečna kislina, in ravno to obvaruje rano pred gnojenjem.

Debeluh shujša ako ne pije nobene druge pijače nego čaj z limonovim sokom, po možnosti brez sladkorja.

Protí piku komarjev si zagotoviš kožo, ako se umiješ z vodo, v kateri si skuhalo trske kvasijevega drevesa (*Quassia amara*) ki jih dobiš v vsaki lekarni in mirodilnici. Taka voda je namreč mušicam strup.

S.

RODOLJUBKA:

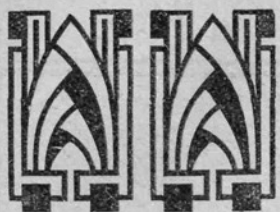
Lipina vejica.

Ali ti je znano, jugoslovanska žena, kakšno važnost goji danes vzklik: lipina vejica? Kaj bi ne vedela? Kako bi ne znala, da to nikakor ni le enostaven rek — s katerim hočemo označiti delec drevesa, ki so jè naši pradedje na lastni zemlji najrajše sadili, koderkoli je bil nekoč naš mnogoštevilni rod naseljen — temveč, da je to oni zgodovinsko-imenitni znak, s katerim pojdejo naši volilci samoza-vestno, dostojanstveno in čuvstveno-vzvišeno na oni kočljivo-resni kraj, na kateri, jih sme- mo me ženske spremljati le v duhu... tja na volišče!

Kaj bi ne vedela? Saj to je našim volilcem v svetosti namakan znak, kakor je bil pred davnimi stoletji vojščakom »Križarskih vojn« znak križa, s katerim so šli reševat Jeruza-lem... In z znakom lipine vejice pojdejo vsi naši volilci pričat in svedočit svoj in naš na-rodni obstoj... Z njim bodo naši slovanski za- stopniki odgrinjali odejo resnice, ki jo nasprot- nik skrbljivo in pozorno zakriva s plahto laži in ogrtačem dvoma. Z lipino vejico bodo naši izvoljenci opomorali, da bodo nekoč v Večnem mestu zabrenkale tudi slovenske srčne stru- ne, izdihavajoč iz naše dušne harfe vse trp- ljenje, ves naš jad, nepopisno naše gorje v obrambo našega Jeruzalema, k vstajenju naše Aleluje! — — —

Lipina vejica! To je vzklik, to je znak, ki tudi nas, slovenske žene, zdaj prijetno, zdaj bolešno razdraža, ker nam pronica v globino srca z eno samo tiho tožbo: oh, zakaj nisem vsaj danes moški tudi jaz?

Kako svet bi nam bil dan volitve, kako bajno-prelesten, kako neizrečeno mil in nič- manj posvečen kot nam je bil dan prvega ob- hajila, ničmanj pozlačenoidealni kot nam je bil dan prvega nedolžnočistoljubezenskega po- ljuba in ničmanj tajinstvenoresen kot naš po- ročni dan! In vendar! Koliko môž, ki ne bodo mogli vsled prekrute bolezni ostaviti postelje, oh, in koliko onih drugih, ki ne zapopadejo neizmerne važnosti in omalovažujejo orjaški pomen lipine vejice, volilne pravice. Zato pa, oj, žena slovanska, je tvoja dolžnost, da s pri- jazno, prepričevalno besedo razvnameš i ogre- vaš zakrknjeno srce pa skopniš in opiliš tr- dovratno voljo moža, brata, sinu, zaročenca, ki bi pod vplivom napačnega, krivotolmače- nega prepričanja zaostal in ne stopil odkrite glave v procesijo razumnih, zavednih, treznih, preudarljivih jugoslovanskih volilcev. Tudi na tebi hrvatsko-slovenska žena, tudi na tebi, narodno deklé, tiči nalog opomoči, ako je tre- ba ter predramljajú zaspanca, stresati oma- hljivca, pobožati zakrknjenca ter mu tja do 15. majnika proseče, milo in ljubko šepetati neprestano v uho: Lipina vejica!

Antonija Mermolja Rieger

priporoča svoj

modni salon

Trst - ulica Commerciale 3. - Trst

IZ UPRAVNIŠTVA:

Cenjeni razprodajalci izven Trsta, ki niso še plačali lista, naj blagovolé čimpreje doposlata denar za prve 4 mesece s pridržkom 10% in vrniti morebitne nerazprodane mesečnike.

IVAN KERŽE

ima v lastni zalogi najraznovrstnejše
kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, steklovine, lesa in emailirane prsti.

Trst, Trg sv. Ivana šte. 1.

ANDREJ VATOVEC

trgovina jestvin, delikates in kolonijaln. blaga
v ulici XXX. Ottobre št. 10

(nasproti Ljubljanski banki)

kupuje in prodaja raznovrstne kmetijske pridelke ter se priporoča cenj. bralkam Jadranke za obilen obisk.